

#netlum
#stopchemickekastraci

Zastavme chemickou kastraci lidí s mentálním postižením!

Otevřená výzva adresovaná Sexuologické společnosti ČLS JEP a Ministerstvu zdravotnictví ČR za ukončení neetické a zdraví ohrožující praxe předepisování anti-libidální medikace mužům s mentálním postižením a/nebo autismem za účelem tlumení jejich sexuálních potřeb

Vážení členové Sexuologické společnosti a zástupci MZ ČR,

prožívání důstojného a naplněného života lidí s mentálním postižením a/nebo autismem je pro nás všechny hlavním motivem k tomu, abychom se na vás obrátili s touto výzvou. Velmi si přejeme najít společně s vámi cestu ke zlepšení podpory lidí s mentálním postižením a autismem v oblasti sexuality a vztahů. Úvodem shrnutí základních faktů:

- **V Česku je běžně předepisován léčebný preparát Androcur pro tlumení libida mužů s mentálním postižením, většinou bez jejich souhlasu.**
- **V roce 2022 dostávalo tento lék celkem 648 mužů s diagnózou mentální retardace.**
- **Navzdory varování výrobce a vážným zdravotním důsledkům je tento lék potlačující testosteron předepisován i chlapcům před ukončením pohlavního zrání.**
- **V letech 2010–2022 byl Androcur předepsán 239 nezletilým chlapcům s mentálním postižením, řadě z nich způsobil vážné fyzické a psychické poškození.**
- **Předepisování Androcuru pro tlumení libida dětí a dospělých s mentálním postižením je ve vyspělých zemích považováno za nepřijatelné.**
- **Jedinou oprávněnou výjimku představují pachatelé sexuálních trestných činů, a i v tomto případě se maximálně dbá na zajištění jejich souhlasu s takovou léčbou.**
- **K usměrnění běžných projevů sexuality lidí s mentálním postižením má sloužit poradenství, nácviky a využití sexuálních pomůcek.**

Potřeba sexuální edukace

Lidé s mentálním postižením a/nebo autismem mohou někdy projevovat svou sexualitu způsobem, který je považován za společensky nevhodný. Z důvodu svého hendikepu nevědí, jak se vztahovat k jiným lidem v kontextu pohlaví nebo sociálních norem, případně nechápou, kde jsou hranice jejich intimity a jak se v nich správně orientovat.

Tak jako v jiných oblastech života potřebují v tématu sexuality a vztahů podporu, poradenství a edukaci. Obzvláště složité je pro ně období dospívání, kdy se sexuální potřeba probouzí a oni často nevědí, jak s ní naložit a nemají pro to dobré průvodce.

„Kluci na prahu puberty potřebují, aby jim někdo vysvětlil, jak se mají chovat k holkám, a naučil je uspokojovat svoje sexuální potřeby legitimně, diskrétně a bezpečně. Většina z nich se to s podporou naučit dokáže.“

Petr Eisner, Nebud' na nule

V českém prostředí ovšem často chybí dostupné informace, jak s probouzející se sexualitou nebo jejími nevhodnými projevy zacházet. Rodiče dospívajících chlapců stejně jako pedagogové ve škole mohou být vyděšení a coby hlavní řešení volí konzultaci s lékařem-sexuologem. Z našich zkušeností vyplývá, že ten pro tlumení sexuálních projevů často navrhne právě farmakoterapii přípravkem Androcur či jinou anti-libidální medikací, která potlačuje mužský pohlavní hormon testosteron.

Je Androcur řešení?

Androcur je hormonální preparát, který se dle oficiálních informací využívá zejména pro „potlačení intenzity pohlavního pudu v případě sexuální deviace u mužů“. Laicky se někdy takové léčbě přezdívá chemická kastrace. Kromě toho může být lék nasazen i u některých typů rakoviny prostaty nebo jako podpůrná terapie v procesu tranzice z muže na ženu. Kvůli vážným zásahům do hormonální rovnováhy organismu se ovšem nemá podávat dospívajícím chlapcům.

„Androcur se nesmí podávat před ukončením puberty u dětí a dospívajících, protože může mít nepříznivý vliv na tělesný růst a dosud nezralé endokrinní funkce.“

Souhrn údajů o přípravku, Androcur 50 pro muže, SUKL

V realitě ale lékaři toto doporučení často nerespektují a navzdory doporučení výrobce předepisují lék i mladistvým, což přináší řadu nežádoucích účinků. Androcur obvykle tlumí sexuální potřebu jen dočasně a částečně, po krátké době naopak dochází k nárůstu frustrace z nenaplněných potřeb, která u člověka s mentálním postižením může vést k prudkému zhoršení psychického stavu a rozvoji vážných a dlouhodobých projevů náročného chování, například agrese, sebepoškozování nebo přejídání. Lék má zastavit nevhodné projevy, ale v důsledku často spouští kolotoč dalších potíží a další psychiatrické medikace.

Změna hormonální rovnováhy navíc způsobuje výrazné tělesné změny – ztrátu ochlupení, prudké přibývání na váze, růst ženského poprsí, zvýšení hlasu, zmenšení a zanoření genitálií, apod. V důsledku tak chlapcům a mužům s mentálním postižením užívání Androcuru často vyvolává duševní obtíže a zmatek ohledně vlastní genderové identity.

„Ze sexuologického pohledu je předepisování anti-libidální medikace u dospívajících mužů v pubertě neetické, protože může ovlivnit pubertu a dlouhodobě způsobovat zdravotní problémy, jako je osteoporóza.“

Esben Esther Pirelli Benestad, prezidentka Evropské federace pro sexuologii

Nepřijatelná praxe

Podle dat poskytnutých Ústavem zdravotních informací a statistik je předepisování Androcuru mužům s mentálním postižením poměrně běžné. V roce 2022 jej dostávalo celkem 648 osob mužského pohlaví s diagnózou mentální retardace. A v letech 2010–2022 byl lék předepsán celkem 239 nezletilým chlapcům s touto diagnózou.

„Statistiky ukazují, že pokud se v Česku narodíte jako muž s mentálním postižením, máte stonásobně větší šanci, že vám lékaři chemicky utlumí sexuální potřebu za cenu drastických vedlejších účinků, než když se narodíte zdravý. To je neobhájitelné porušování lidských práv.“

Petr Třešňák, Naděje pro děti úplňku

Praxe předepisování Androcuru této skupině populace je přitom v zahraničí již považována za nevhodnou. Dotázaní lékaři specializovaní na duševní zdraví lidí s mentálním postižením ze sedmi zemí uvedli, že nasazení Androcuru lze zvážit jen u sexuálních delikventů a i v tomto případě se maximálně dbá na zajištění jejich souhlasu, pokud to úroveň intelektových schopností umožňuje.

„Tato léčba je považována za velmi kontroverzní dokonce i u odsouzených sexuálních zločinců s ohledem na lidská práva a používá se pouze ve zvláštních případech po zvážení všech lékařských, právních a etických okolností.“

Martin B. Gonzales. Medical Director Jail Diversion & Transition Services UNMH Community Based Services, USA

Německá psychiatrická specializovaná na péči o pacienty s mentálním postižením Tanja Sappok z Univerzity v Bielefeldu označila počty lidí užívajících v Česku Androcur za alarmující. Rovněž naše zkušenosti z terénu potvrzují, že lék je často předepisován bez souhlasu pacienta na přání pečujícího okolí (zaměstnanců zařízení sociální péče), bez řádného sexuologického vyšetření – a velmi často také pro řešení potíží, které lze mnohem efektivněji usměrnit sexuálním poradenstvím, nácviky a edukací.

„Základní otázka zní, kdo má prospěch z toho, že klientovi snížíme jeho libido. Z vašich informací o české situaci soudím, že především jeho okolí. Není ovšem etické léčit člověka kvůli požadavkům jeho okolí.“

Esben Esther Pirelli Benestad, prezidentka Evropské federace pro sexuologii

Co se má změnit

Jsme si vědomi, že dlouhodobě zažitou praxi předepisování anti-libidální medikace mužům s mentálním postižením nelze změnit ze dne na den. Kapacity odborného poradenství v oblasti sexuality a vztahů lidí s postižením, které by mělo být první volbou řešení potíží, jsou v našem prostředí stále velmi nedostatečné. Požadavek na posílení kapacit tohoto odborného sociálního poradenství proto nyní směřujeme k Ministerstvu práce a sociálních věcí ČR, které má toto v gesci.

„Léčba“ Androcurem ovšem představuje tak zásadní zásah do lidských práv, zdravotního stavu a genderového sebepojetí, že není možné ji nadále akceptovat jako přijatelný způsob podpory těchto lidí a řešení jejich potíží. Je třeba začít aktivně usilovat o změnu přístupu.

Vyzýváme proto Sexuologickou společnost ČLS JEP a Ministerstvo zdravotnictví ČR, aby:

- Ø **Byl vytvořen klinický doporučený postup, v němž bude léčba anti-libidální medikací u lidí s mentálním postižením vymezena pouze pro případy pachatelů sexuálních trestných činů a bude v maximální možné míře podmíněna zajištěním jejich souhlasu.**
- Ø **Byla ukončena praxe předepisování anti-libidální medikace nezletilým.**
- Ø **Byly v přiměřeném přechodném období přeposouzeny případy všech stávajících uživatelů anti-libidální medikace a individuálně nastaven proces depreskopce těchto léků.**

Ø Byla systémově posílena odborná spolupráce mezi odbornými poradci v oblasti sexuality a vztahů lidí s postižením a lékaři-sexuology.

Jsme přesvědčeni, že lidé s mentálním postižením mají právo na důstojný život ve všech jeho oblastech a s adekvátní podporou. Jsme připraveni o našich požadavcích jednat s odbornou Sexuologickou společností ČLS JEP, zástupci Ministerstva zdravotnictví ČR, Ministerstva práce a sociálních věcí ČR, jakož i dalšími zainteresovanými subjekty.

Požádali jsme Kancelář veřejného ochránce práv, aby se ujala organizace a moderování takové diskuse.

Pevně věříme, že žádoucí změny přinesou zlepšení života nejen lidí s postižením, ale i všech, kdo je podporují.

Hana Šimáčková
předsedkyně Nebud' na nule, z. s.

Petr Třešňák
předseda Naděje pro děti úplňku, z. s.

Camille Latimier
ředitelka SPMP ČR, z. s.

NEBUĎ NA NULE, z. s. – unie sexuálních důvěrníků České republiky

Jsme spolek profesionálů poskytujících podporu lidem se zdravotním postižením či sociálním znevýhodněním v oblasti sexuality a vztahů v rámci sociálních, sociálně zdravotních služeb, školství či zdravotnictví tak, aby mohli své vztahové a sexuální potřeby naplňovat svobodně, odpovědně a bezpečně v rámci zákonných a společenských norem. Zabýváme se také nefarmakologickou intervencí a hledáním alternativních řešení při problémovém chování u lidí s mentálním postižením. Více na: www.nebudnanule.cz

Naděje pro děti úplňku, z. s.

Sdružujeme rodiny lidí s těžkým autismem a tvoříme expertní tým, který přináší inovace systému sociální podpory a zvyšuje povědomí široké i odborné veřejnosti o tématech spojených s autismem. Chceme, aby lidé s těžkým autismem, mentálním postižením spojeným s vyššími nároky na péči i jejich pečující měli dostatek podpory a kvalitních služeb, které jim umožňují žít důstojný a naplněný život v přirozené komunitě, v každém věku.

Více na: www.detiuplnku.cz

Společnost pro podporu lidí s mentálním postižením v České republice, z. s.

Podporujeme lidi s mentálním postižením, jejich rodiny a blízké. Snažíme se, aby mohli žít samostatný život podle svých představ a možností. Hájíme jejich práva a prosazujeme změny ve společnosti, které vedou k zachování jejich důstojnosti.

Více na: www.spmPCR.cz

